

ВІДГУК

**офіційного рецензента, доктора педагогічних наук, професора
КОЙЧЕВОЇ ТЕТЯНИ ІВАНІВНИ**

на дисертацію Стародубцевої Катерини Володимирівни «Підготовка вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта, галузь знань 01 Освіта (Освіта/Педагогіка)

Актуальність теми дисертації. Актуальність започаткованої проблеми пов'язана із підвищенням вимог до професійної діяльності вчителя початкових класів, необхідністю постійного підвищення педагогічної майстерності і самовдосконалення, тобто професійного розвитку. Професійна діяльність учителя початкових класів зумовлюється динамічними змінами: інформаційними, технологічними, соціальними, що відбуваються в країні та світі, й впливають на освітню систему. Модернізація системи освіти стає нормою, тому важливо сфокусувати увагу на здатності педагога до постійного навчання, зокрема на проєктуванні власного професійного розвитку. З огляду на зазначене, дисертаційне дослідження Катерини Стародубцевої є актуальним в епоху освітніх змін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає основним напрямам досліджень кафедри педагогіки та лабораторії «Інновації в освіті» та становить частину наукової теми «Проєктування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Проведений аналіз дисертації Катерини Стародубцевої дає підстави розглядати її як завершений та цілісний доробок з проблеми, важливої для вітчизняної педагогічної науки та освітянської практики. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно вимог і є достатнім для розв'язання окреслених дисертанткою завдань. Усебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла коректно використана система теоретичних і практичних методів дослідження, широка джерельна база. Обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного відбору методів дослідження. Позитивне враження справляє доцільне використання науковицею як загальнонаукових, так і конкретно-наукових методів дослідження. Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Пропозиціям і розробкам та висновкам, що представлені в дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень достовірності та обґрунтованості.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів. Стародубцевою Катериною Володимирівною вперше визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують підготовку вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти (створення сприятливого соціально-психологічного клімату в професійній спільноті; організація та змістове насичення групових занять для вчителів початкових класів інтерактивними методами навчання; залучення вчителів початкових класів до розроблення індивідуальної траєкторії особистісного професійного розвитку; організація самостійної роботи вчителів початкових класів, зокрема учасників сертифікації, експертів сертифікації та інституційного аудиту, слухачів курсів підвищення кваліфікації); визначено сутність поняття «готовність учителя початкових класів до проєктування професійного розвитку»; уточнено поняття «професійний розвиток учителя», «професійний розвиток учителя початкових класів», «післядипломна освіта вчителів початкових класів», «проєктування професійного розвитку вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти»; «сертифікація вчителя»; розглянуто методологічні підходи до підготовки вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти (аксіологічний, акмеологічний, андрогогічний, системний, компетентнісний, ресурсний, особистісно-діяльнісний); розроблено компонентну структуру готовності вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-інформаційний, компетентнісно-зорієнтований, рефлексивно-результативний компоненти); визначено критерії та показники зазначеного феномена: настановний (показники: наявність мотивації на проєктування професійного розвитку; наявність мотивації на досягнення успіху в професійній діяльності; наявність професійних цінностей); гностичний (показники: обізнаність з інноваційними освітніми технологіями; наявність фахових знань; наявність знань щодо планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку); діяльнісний (показники: наявність проєктувальних умінь; наявність комунікативно-організаторських умінь; наявність умінь емоційної саморегуляції); аналітичний (показники: здатність до рефлексії; наявність критичного мислення; здатність до стресостійкості); побудовано модель підготовки вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти, яка складається з мети, методологічних підходів, педагогічних умов, етапів, засобів їх реалізації, компонентів, критеріїв, рівнів і результату; подальшого розвитку набула теорія і методика підготовки вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертаційна робота Стародубцевої Катерини Володимирівни вирізняється логічною структурою, складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, двох взаємопов'язаних розділів, кожен з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і практики освіти.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її розробленості, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, позиціоновано методологічні, теоретичні та методичні засади, сформульовано гіпотезу, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів і можливості їх використання, подано відомості про апробацію й упровадження результатів роботи, її структуру та обсяг, загальну кількість публікацій.

У першому розділі **«Теоретичні засади підготовки вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти»** проаналізовано стан дослідження проблеми підготовки вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти; підкреслено актуальність професійної діяльності вчителя початкових класів у контексті впровадження Концепції «Нова українська школа», що зумовлює необхідність його підготовки до проєктування власного професійного розвитку; визначено сутність поняття «готовність учителя початкових класів до проєктування професійного розвитку»; уточнено поняття «професійний розвиток учителя», «професійний розвиток учителя початкових класів», «післядипломна освіта вчителів початкових класів», «проєктування професійного розвитку вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти», «сертифікація вчителя»; презентовано педагогічні умови підготовки вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти.

У другому розділі **«Експериментальна робота з підготовки вчителів початкових класів до професійного розвитку в системі післядипломної освіти»** розкрито критеріальний підхід готовності вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти, визначено та схарактеризовано рівні (високий, достатній, задовільний) формування зазначеної готовності, розроблено й апробовано діагностувальну й експериментальну методики, презентовано модель підготовки вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти, подано результати констатувального, формувального та прикінцевого етапів дослідження.

Визначено критерії готовності вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти (настановний, гностичний, діяльнісний, аналітичний).

Розроблено модель формування готовності вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти та методику її реалізації на чотирьох етапах: організаційно-настановчий, інноваційно-діяльнісний, практико-орієнтований, професійно-ідентифікативний етапи.

Представлено і проаналізовано результати експериментального дослідження з формування готовності вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, правильно оформлені додатки та список використаних джерел.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях дисертантки. Аналіз публікацій Стародубцевої Катерини Володимирівни засвідчив їхню відповідність вимогам до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження кандидатського рівня. Основні результати дослідження висвітлено у 23 публікаціях автора, із них 4 – у фахових виданнях України (2 у співавторстві), 10 – апробаційного характеру, 9 – у публікаціях, що додатково відображають результати дослідження (8 у співавторстві).

Результати дослідження належним чином апробовані і впроваджені в освітянську практику. Дослідно-експериментальна робота виконувалась на базі трьох центрів професійного розвитку педагогічних працівників Одеської області: Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»; Центр неперервної освіти Ізмаїльського державного гуманітарного університету; Комунальна установа «Одеський центр професійного розвитку педагогічних працівників», а також на базі громадської організації «Асоціація розвитку творчої особистості «ВАРТО». На різних етапах у дослідженні взяли участь 222 вчителі початкових класів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт впровадження № 359/29 від 17.02.2025 р.); Ізмаїльського державного гуманітарного університету (акт впровадження № 1-7/132 від 28.02.2025 р.); Комунальної установи «Одеський центр професійного розвитку педагогічних працівників» (акт впровадження № 175 від 21.02.2025 р.); Громадської організації «Асоціація розвитку творчої особистості «ВАРТО» (акт впровадження № 5 від 04.02.2025 р.); Комунальної установи «Шабівський центр професійного розвитку педагогічних працівників» (акт впровадження № 115 від 21.10.2025 р.); Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Ренійської міської ради» (акт впровадження № 477 від 21.10.2025 р.).

Можливості використання практичного доробку автора. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методики діагностики стану сформованості готовності вчителів початкових класів до проектування професійного розвитку в системі післядипломної освіти, розробленні навчально-методичного забезпечення підготовки вчителів початкових класів у міжкурсовий період, програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Проектування професійного розвитку вчителя: шлях сертифікації», «Інтегратор: технологія командного узгодження», «Технологія

освітньої мнемотехніки в початковій школі»; програми діяльності педагогічної студії «Інструменти професійного розвитку вчителя початкових класів». Результати дослідження можуть бути використані в освітній діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників, професійних спільнот учителів початкових класів, громадськими організаціями, а також учителями початкових класів, які опікуються проблемою професійного розвитку, саморозвитку, самоосвіти та готові до навчання впродовж життя.

Дискусійні положення та зауваження. Попри відмічений позитив, у роботі є спірні моменти, побажання та зауваження, які спонукають до дискусії, а саме:

1. Заслуговує схвалення ґрунтовний аналіз в теоретичному розділі дисертаційної роботи визначень різних науковців стосовно науково-термінологічного апарату, які стосуються розгляду сутності понять професійного розвитку вчителів початкових класів, системи підготовки цієї категорії вчителів у закладах післядипломної освіти різних рівнів. Натомість аналіз має більше реферативний характер, тобто не вистачає авторської позиції стосовно висловлювань науковців, які опікуються проблемами професійного розвитку вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти, зокрема бажано було б зазначити, з якими твердженнями авторка погоджується, а з якими вона не згодна і чому.

2. У першому розділі дисертації авторкою здійснено ґрунтовну аналітичну роботу з проблеми професійного розвитку вчителів в системі післядипломної освіти в різних країнах світу. Проте, висновки з цієї аналітики не знайшли відображення у висновках до розділу.

3. Підрозділ 1.2 дисертації присвячено визначенню методологічних підходів до проєктування професійного розвитку вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти. Дисертанткою цілком логічно виокремлено аксіологічний, акмеологічний, андрогогічний, системний, компетентнісний, ресурсний та особистісно-діяльнісний підходи. Проте, на нашу думку не вистачає інноваційного підходу, який висвітлював би необхідність професійного розвитку вчителя-практика в умовах освітніх змін, хоча у другому розділі простежуються заняття, присвячені саме інноваційним методам навчання.

4. Рукопис дисертації не позбавлений технічних огріхів, стилістичних неточностей.

Натомість висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер, а тому не мають суттєвого впливу на високу позитивну оцінку рецензованого дисертаційного дослідження. Робота, безсумнівно, містить значні наукові доробки та нові, раніше не захищені наукові положення.

Загальні висновки й оцінка дисертації. Рецензована робота характеризується глибиною теоретичного аналізу і вагомістю методичних пропозицій. Це завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до професійної освіти.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну одержаних результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам до дисертацій, вважаємо, що дослідження **«Підготовка вчителів початкових класів до проєктування професійного розвитку в системі післядипломної освіти»** сприятиме якісним змінам у професійній підготовці фахівців відповідного профілю в системі післядипломної освіти, а її авторка – **Стародубцева Катерина Володимирівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Офіційний рецензент,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Тетяна КОЙЧЕВА

